

Investigating the Effective Factors on Improving the Quality of Sidewalks with an Emphasis on Islamic Iranian Cities (Case Example: Behbahan City)

Original Article

Masoud Safaeepour^{1*}, Eghbal Nasiri Barmalvan²

1- Professor of Geography and Urban Planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

2- Ph.D candidate in geography and urban planning, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

ARTICLE INFO

Article History

Received: 2024-08-29

Revised: 2024-09-04

Accepted: 2024-09-14

Keywords

Behbahan City

Space

Iranian-Islamic Pattern

Sidewalk

ABSTRACT

Introduction

In the last few decades, the expansion of vehicles, space and urban passages has distanced urban design and planning from human-centeredness and the special causes of Islamic Iranian characteristics. As a result, social and cultural interactions and the values of urban spaces have decreased. The continuation of such a flow has caused the urban life of its spaces and its civilization to face damage, as well as the quality of the city spaces. Therefore, urban and civil life reaches its peak that the presence of urban residents in public spaces, while providing comfort, will lead to the acquisition of knowledge and spiritual advancement and the excellence of their collective spirit and culture. which is a function of religious values and beliefs of Islamic history and culture in the public spaces of the city [11]. Sidewalks are the place where all urban residents are present and participate in social life. Therefore, their presence in the cities helps to improve people's mental image of the city. Therefore, the existential philosophy of sidewalks is not just the physical and communicative manifestations, but rather strengthening and stabilizing some economic issues and expanding socio-cultural interactions and creating a human scale and uses in the public space [12]. In Iranian-Islamic cities, due to the predominance of the Islamic worldview, the privacy of people in private and semi-private spaces is of particular importance. In fact, privacy has been a personal right of individuals and induces concepts such as space, privacy, territory and sphere of influence. In favorable conditions, a network of privacy hierarchies encompasses the urban space. This hierarchy starts from the residential units as the most confidential and private space and ends with the most public central space of the city [9]. For this reason, in Iranian Islamic cities, in order to eliminate isolation, social connection is given special importance. In fact, these spaces are part of the open and public spaces of cities where collective life is going on. All people are allowed to access these spaces, and social interaction and confrontation is one of its most important features. Creating relaxation, entertainment, providing communication, socializing and the possibility of movement are other functions of urban public spaces. The existence of these spaces is very effective and necessary to prevent helplessness, depression, isolation and violence. In this way, these spaces can create a situation for the growth of creativity and be a constructive environment in an urban complex [2]. The urban development of today's cities lacks spiritual and religious principles and values, as well as native and local features and characteristics. The lack of criteria based on theoretical foundations arising from Islamic-Iranian culture has prevailed in all the elements and parts of the city [13]. Among the issues that have been emphasized in the Holy Quran and Hadith in the creation

* Corresponding author: safae_p@scu.ac.ir

of social life is the appearance that evokes the remembrance of God. The purpose of this research is to investigate the effective factors in improving the quality of pedestrian spaces with an emphasis on the Iranian Islamic cities of Behbahan city from the residents' point of view and to answer the following questions.

1- What are the effective indicators in planning, design, and management of urban streets according to Islamic teachings and Iranian culture?

Therefore, the current research aims to determine the effective parameters for improving the quality of pedestrian spaces as research components with a systemic approach to evaluate and analyze the effective factors of strengthening the sidewalk with an Iranian-Islamic perspective in the city of Behbahan.

Materials and Methods

The current research is practical due to the analysis and investigation of the factors affecting the improvement of the quality of pedestrian spaces, with an emphasis on the Iranian Islamic cities of Behbahan from the perspective of the residents. Its general approach is quantitative. The data collection tool is a questionnaire that was designed to study the research and the theoretical foundations of the research. It was also designed by surveying experts with five indicators in the form of 30 items in the form of a five-point Likert scale. The analyzed indicators are: 1- traffic and access (4 items); 2- public security and traffic safety (7 items); 3- physical-visual (7 items); 4- Social-functional performance (7 items) and 5- Environment (5 items) (Table 1). SPSS26 and Excel software were used to analyze data and information. Depending on the measurement level of variables, suitable tests such as Pearson's correlation coefficient test have been used. The statistical population of the current research includes all urban residents and residents of Behbahan City, located in Khuzestan province, according to the official census of population and housing in 2015, the population of this city was equal to 122,604 people. Therefore, the statistical sample of this research was obtained based on Cochran's 386 formula. The calculated alpha value of 0.814 represents the reliability of the questionnaire.

Findings

Data screening

In order to check the assumptions of parametric statistics, as already stated, the data of the research was measured in an interval manner, and the

probability sampling method was used to select the samples. Its dimensions are in the range of +2 and -2, which shows that the assumption of normality of distribution has been met. The T-test statistical method was used to investigate and analyze the research components. Analyses were performed using spss26 software, and the level of significance for the two-domain test was considered to be equal to 0.05.

The situational results of the quality of sidewalks in Behbahan City show that the calculated average score of the subjects is in the 95% confidence interval of the t-test and is in the low limit. Therefore, it can be concluded that the state of urban health in the studied area (Behbahan City) is in a suitable and favorable condition and is positive, and this finding is significant at the level ($\alpha=0.01$).

Conclusion

The emergence of urbanization problems and, as a result, the reduction of the quality of urban spaces has led experts to find a suitable way to adjust the conditions of urban spaces and improve their quality level. In the past, the architecture and urban planning of Iranian cities were in accordance with the culture of the people, their spirit, and the urban community, while today, in urban design, these features have been forgotten, and economic interests are mostly taken into account. As a result, urban streets and sidewalks are like showcases of cities, and the character of cities is largely focused on their existence. Some streets may even influence the identity and character of that city. As a result of the present research, it has investigated and studied the quality indicators of pedestrian spaces in Behbahan City with an emphasis on Iranian Islamic cities. The results of the t-test (at level $\alpha=0.01$) of indicators and variables of the quality of pedestrian spaces in Behbahan city show that: 1) traffic and access component with a coefficient (105/83); 2) public security and traffic safety component with coefficient (95/105); 3) physical-visual component with coefficient (369/116); 4) The social-functional performance component with the coefficient (335/128) and 5) the environmental component with the coefficient (461/90) are significant. The calculated average score of the subjects is in the 95% confidence interval of the t-test and is at its upper limit. This indicates that the quality of pedestrian spaces in Behbahan city is good and suitable.

COPYRIGHTS

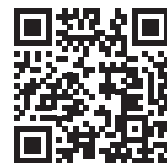
©2022 The author(s). This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, as long as the original authors and source are cited. No permission is required from the authors or the publishers.

HOW TO CITE THIS ARTICLE

Safaeepour M. Nasiri Barmalvan E. Investigating the Effective Factors on Improving the Quality of Sidewalks with an Emphasis on Islamic Iranian Cities (Case Example: Behbahan City). Urban Economics and Planning Vol 5(2):218-230. [In Persian]

DOI: 10.22034/uep.2024.475862.1532

بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت پیاده‌روها با تأکید بر شهرهای ایرانی اسلامی (نمونه موردی: شهر بهبهان)

مقاله پژوهشی

مسعود صفایی پور^{۱*}؛ اقبال نصیری برم الوان^۲

۱- استاد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

چکیده

مقدمه

در چند دهه ساله اخیر، گسترش وسایل نقلیه، فضا و معابر شهری، طراحی و برنامه‌ریزی شهری را از حالت انسان‌محور بودن و به‌خصوص ویژگی‌های ایرانی اسلامی، فاصله داده و در نتیجه، از تعاملات اجتماعی و فرهنگی و ارزش‌های فضاهای شهری کم کرده است. تداوم چنین جریانی باعث شده زندگی شهری فضاها و تمدن آن و به دنبال آن، کیفیت فضاهای شهر با آسیب روبه‌رو شود. بنابراین، سطح زندگی شهری و مدنی زمانی به اوج خود می‌رسد که حضور ساکنان شهری در فضاهای همگانی ضمن آسایش، موجب کسب دانش و ارتقای معنوی و تعالی روح و فرهنگ جمعی آن‌ها، که تابعی از ارزش‌ها و اعتقادات مذهبی، تاریخ و فرهنگ اسلامی است در فضاهای همگانی شهر شود [۱۱]. پیاده‌راه‌ها، محل حضور همه ساکنان شهری و مشارکت در زندگی اجتماعی است. به همین دلیل، وجود آن‌ها در شهرها به ارتقای تصویرسازی ذهنیتی مردم از شهر کمک می‌کند. لذا فلسفه وجودی پیاده‌راه‌ها فقط عمل نموده‌های فیزیکی و ارتباطی نیست، بلکه تقویت و تثبیت بعضی مسائل اقتصادی و گسترش تعاملات اجتماعی- فرهنگی و ایجاد، مقیاس انسانی و کاربری‌ها در فضای همگانی است [۱۱]. در شهرهای ایرانی- اسلامی به علت غلبه جهان‌بینی اسلامی، حریمت افراد در فضاهای خصوصی و نیمه‌خصوصی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در واقع، حریمت به عنوان حق شخصی افراد بوده و القاکننده مفاهیمی مانند فضا، حریم، قلمرو و حوزه نفوذ است. در شرایط مطلوب، شبکه‌ای از سلسله‌مراتب حریمت، فضای شهری را در بر می‌گیرد. این سلسله‌مراتب از واحدهای مسکونی به عنوان محرم‌ترین و خصوصی‌ترین فضا شروع شده و به همگانی‌ترین فضای مرکزی شهر ختم می‌شود [۱۲]. به همین دلیل، در شهرهای ایرانی اسلامی برای از بین بردن انزوای همگانی، به ایجاد ارتباط اجتماعی اهمیت خاصی داده می‌شود. در حقیقت، این فضاها بخشی از فضاهای باز و همگانی شهرها هستند که زندگی جمعی در آن‌ها در جریان است. همه مردم اجازه دسترسی به این فضاها را دارند، و تعامل و تقابل اجتماعی از مهم‌ترین مشخصه‌های آن است. ایجاد آرامش، سرگرمی، فراهم آوردن ارتباط، زمینه معاشرت و امکان تردد از دیگر عملکردهای فضاهای همگانی شهری است. وجود این فضاها برای پیشگیری از درماندگی، افسردگی، گوشه‌گیری و خشونت بسیار مؤثر و ضروری است. به این ترتیب، این فضاها می‌توانند موقعیتی برای رشد خلاقیت به وجود آورند و محیطی سازنده در یک مجموعه شهری باشند [۲].

شهرسازی شهرهای امروزی فاقد اصول و ارزش‌های معنوی و اعتقادی و همچنین ویژگی‌ها و مشخصه‌های بومی و محلی هستند. فقدان معیارهای مبتنی بر مبانی نظری برآمده از فرهنگ اسلامی- ایرانی در همه عناصر و اجزای شهر غالب و چیره شده است [۱۳]. از جمله مسائلی که در فضا سازی زندگی اجتماعی مورد تأکید قرآن کریم و حدیث قرار گرفته ظواهری است که برانگیزنده یاد خدا باشد. هدف این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو با تأکید بر شهرهای ایرانی اسلامی شهر بهبهان از دیدگاه ساکنان و پاسخ‌گویی به سؤال زیر است.

اطلاعات مقاله

تاریخ‌های مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۰۸

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۶/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۶/۲۴

کلمات کلیدی

الگوی ایرانی- اسلامی

پیاده‌رو

شهر بهبهان

فضا

کشیدگی و چولگی متغیر پژوهش و ابعاد آن در محدوده ۲+ و ۲- قرار دارد که نشان می‌دهد فرض نرمال بودن توزیع نیز رعایت شده است. به دلیل بررسی و تحلیل مؤلفه‌های پژوهش از روش آماری آزمون تی، استفاده شد. تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS26 انجام و میزان سطح معناداری برای آزمون دو دامنه برابر با ۰/۰۵ در نظر گرفته شد. نتایج وضعیت‌شناسی کیفیت فضای پیاده‌روهای شهر بهبهان نشان می‌دهد میانگین محاسبه‌شده نمره آزمون‌ها در فاصله اطمینان ۹۵ درصدی آزمون t و در حد پایین قرار دارد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت سلامت شهری در محدوده مورد مطالعه (شهر بهبهان) در وضعیت مناسب و مطلوب قرار دارد و مثبت است و این یافته در سطح $(\alpha=0.01)$ معنادار است.

نتیجه‌گیری

پیدایش مشکلات شهرنشینی و در نتیجه، کاهش کیفیت فضاهای شهری، متخصصان امر را به سوی یافتن راهی مناسب برای تعدیل شرایط فضاهای شهری و ارتقای سطح کیفیت آن‌ها سوق داده است. معماری و شهرسازی شهرهای ایران در گذشته متناسب با فرهنگ مردم، روحیات آنان و اجتماع شهری بود، در حالی که امروزه در طراحی شهری این شاخصه‌ها به دست فراموشی سپرده شده و بیشتر منافع اقتصادی مورد توجه قرار گرفته است. در نتیجه، خیابان‌ها و پیاده‌روهای شهری همچون ویتترین شهرها بوده و شخصیت شهرها تا حد زیادی معطوف به وجود آن‌ها بوده و حتی ممکن است برخی از خیابان‌ها روی هویت و شخصیت آن شهر تأثیرگذار باشد. در نتیجه، پژوهش حاضر به بررسی و مطالعه شاخصه‌های کیفیت فضاهای پیاده‌رو در شهر بهبهان با تأکید بر شهرهای ایرانی اسلامی پرداخته است. نتایج آزمون t (در سطح $\alpha=0.01$) شاخص‌ها و متغیرهای کیفیت فضاهای پیاده‌رو در شهر بهبهان نشان می‌دهد: (۱) مؤلفه تردد با ضریب $(0.95/1.05)$ ؛ (۲) مؤلفه امنیت همگانی و ایمنی تردد با ضریب $(0.83/1.05)$ ؛ (۳) مؤلفه کالبدی-بصری با ضریب $(0.369/1.116)$ ؛ (۴) مؤلفه کارنمودهای اجتماعی-کارکردی با ضریب $(0.335/1.128)$ و (۵) مؤلفه محیط زیست با ضریب $(0.461/0.90)$ معنادار است. میانگین محاسبه‌شده نمره آزمون‌ها در فاصله اطمینان ۹۵ درصدی آزمون t و در حد بالای آن قرار دارد؛ و بیانگر آن است که کیفیت فضاهای پیاده‌رو در شهر بهبهان در وضعیت مطلوب و مناسب قرار دارد.

۱- شاخص‌های مؤثر در برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت خیابان شهری با توجه به آموزه‌های اسلامی و فرهنگ ایرانی چیست؟
بنابراین پژوهش حاضر در صدد آن است که با ملاحظه وضعیت پارامترهای مؤثر بر ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو، به عنوان مؤلفه‌های پژوهش با نگرشی سیستمی به ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر تقویت پیاده‌رو با نگرش ایرانی اسلامی را در شهر بهبهان مشخص سازد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر به دلیل تحلیل و بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو با تأکید بر شهرهای ایرانی-اسلامی شهر بهبهان از دیدگاه ساکنان، کاربردی بوده و رویکرد کلی آن کمی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای است که با مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته، مبانی نظری تحقیق و نظرسنجی از کارشناسان با ۵ شاخص در قالب ۳۰ گویه به صورت طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت طراحی شد. نماگرهای مورد بررسی عبارتند از: ۱- تردد و دسترسی (۴ گویه)؛ ۲- امنیت همگانی و ایمنی تردد (۷ گویه)؛ ۳- کالبدی-بصری (۷ گویه)؛ ۴- کارنمودهای اجتماعی-کارکردی (۷ گویه) و ۵- محیط زیست (۵ گویه) (جدول ۱). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات از نرم‌افزارهای SPSS26 و Excell استفاده شد.

با توجه به سطح سنجش متغیرها از آزمون‌های مناسب از جمله آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده و ... بررسی شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه ساکنان شهری و ساکنان شهر بهبهان واقع در استان خوزستان بوده است، بر اساس آمارگیری رسمی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت این شهر معادل ۱۲۲۶۰۴ نفر بوده است؛ لذا نمونه آماری این پژوهش بر اساس فرمول کوکران ۳۸۶ به دست آمد. میزان آلفای محاسبه‌شده به مقدار ۰/۸۱۴ نمایانگر مطلوبیت پایایی پرسشنامه است.

یافته‌ها

غریب‌گیری داده‌ها

برای بررسی مفروضه‌های آمار پارامتریک، همان‌گونه که از قبل مشخص شد، داده‌های پژوهش به صورت فاصله‌ای اندازه‌گیری شده است. همچنین، از روش نمونه‌گیری احتمالاتی برای انتخاب نمونه‌ها استفاده شده است. از طرف دیگر، با توجه به یافته‌های جدول ۳ می‌توان گفت که ضرایب

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

مقدمه

فضاهای عمومی شهری (خیابان، پیاده‌رو، میدان، پارک و...) مهم‌ترین بخش شهرها و محیط‌های شهری هستند که در چنین عرصه‌هایی بیشترین تماس، ارتباط و تعامل میان انسان‌ها رخ می‌دهد. این فضاها تمام بخش‌های بافت شهری که مردم به آن دسترسی فیزیکی و بصری دارند را شامل می‌شود [۱]. در حقیقت، این فضاها بخشی از فضاهای باز و همگانی شهرها هستند که زندگی جمعی در آن‌ها در جریان است. همه مردم اجازه دسترسی به این فضاها را دارند، و تعامل و تقابل اجتماعی از مهم‌ترین مشخصه‌های آن است. ایجاد آرامش، سرگرمی، فراهم آوردن ارتباط، زمینه معاشرت و امکان تردد از دیگر عملکردهای فضاهای همگانی شهری است. وجود این فضاها برای پیشگیری از درماندگی، افسردگی، گوشه‌گیری و خشونت بسیار مؤثر و ضروری است. به این ترتیب، این فضاها می‌توانند موقعیتی برای رشد خلاقیت به وجود آورند و محیطی سازنده، در یک مجموعه شهری باشند [۲]. در ادبیات قرن بیست و یکم، به حوزه پیاده‌مداری و منافع آن اشاره شده است که زندگی در محله‌های ایمن و قابل پیاده‌روی به سمت خرده‌فروشی، مراکز اداری - تفریحی دارای منافع بی‌شماری در حوزه‌های سلامت [۳] عوامل اجتماعی [۴] محیط زیست [۵]؛ و اقتصاد [۶] برای افراد است. در مقایسه با محله خودرومحور، محله‌های به اصطلاح قابل پیاده‌روی برای زندگی، عادلانه‌تر، پایدارتر، اقتصادی‌تر و سازنده‌تر مناسب هستند. با این حال، تحقیقات اخیر [۷] و پوشش رسانه‌ای [۸] نشان می‌دهند تقاضا برای زندگی در چنین محلات و مناطقی به شدت در حال افزایش است.

در شهرهای ایرانی - اسلامی به علت غلبه جهان‌بینی اسلامی، محرمیت افراد در فضاهای خصوصی و نیمه‌خصوصی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در واقع، محرمیت به عنوان حق شخصی افراد بوده است و القاکننده مفاهیمی مانند فضا، حریم، قلمرو و حوزه نفوذ است. در شرایط مطلوب، شبکه‌ای از سلسله مراتب محرمیت، فضای شهری را در بر می‌گیرد. این سلسله‌مراتب از واحدهای مسکونی به عنوان محرم‌ترین و خصوصی‌ترین فضا شروع شده و به همگانی‌ترین فضای مرکزی شهر ختم می‌شود [۹]. به همین دلیل، در شهرهای ایرانی اسلامی برای از بین بردن انزوایزینی، به ایجاد ارتباط اجتماعی اهمیت خاصی داده می‌شود [۱۰].

در چند دهه‌ساله اخیر، گسترش وسایل نقلیه، فضا و معابر شهری، طراحی و برنامه‌ریزی شهری را از حالت انسان‌محور بودن و به خصوص ویژگی‌های ایرانی - اسلامی، فاصله داده و در نتیجه از تعاملات اجتماعی و فرهنگی ارزش‌های فضاهای شهری کم کرده است. تداوم چنین جریانی باعث شده، زندگی شهری فضاها و تمدن آن و به دنبال کیفیت فضاهای شهر با آسیب روبه‌رو شود. بنابراین زندگی شهری و مدنی زمانی به اوج خود می‌رسد که حضور ساکنان شهری در فضاهای همگانی ضمن آسایش، موجب کسب دانش و ارتقای معنوی و تعالی روح و فرهنگ جمعی آن‌ها، که تابعی از ارزش‌ها و اعتقادات مذهبی، تاریخ و فرهنگ اسلامی است در فضاهای همگانی شهر شود. ابتدا هدف از پرداختن به مسئله پیاده‌راه شهری، بیشتر جلوگیری از تصادفات بود [۱۱]، ولی آنچه مطلع نظر است نقش‌هایی است که مردم را به اماکن پیوند می‌زند و موجب خاطره‌سازی و سرزندگی فضای شهر می‌شود. لذا این پتانسیل پیاده‌محورسازی به غیر از کمک به بخش تجاری پیرامون، موجب تعامل اجتماعی روحی و روانی ساکنان شهری می‌شود و این به واسطه ترکیبی از تجارت خرده‌فروشی و ارائه خدمات اداری، سیاسی و فرهنگی صورت می‌پذیرد.

هدف از پیاده‌راه‌ها و مراکز خرید پیاده، ایجاد و ساختن فضا است که علاوه بر کاهش تردد وسایل موتوری و غیره به جز وسایل نقلیه اضطرابی که دارای سیستم خیابان پیرامونی باشد، ظرفیت‌های خیابانی از دست‌رفته است. تداوم چنین جریانی باعث شده که زندگی شهری فضاها و تمدن آن و به دنبال آن، کیفیت فضاهای شهر با آسیب روبه‌رو شود. لذا فلسفه وجودی پیاده‌راه‌ها فقط عمل نموده‌های فیزیکی و ارتباطی نیست، بلکه تقویت و تثبیت بعضی مسائل

اقتصادی و گسترش تعاملات اجتماعی - فرهنگی و ایجاد، مقیاس انسانی و کاربری‌ها در فضای همگانی است. مناطق پیاده از جمله منطقه پیاده‌رو (Pedestrian zone)، منطقه بدون ماشین (Car free zone)، محدوده پیاده‌راه (Pedestrian Area)، خیابان قابل پیاده‌روی (Walkable Street) و پیاده‌راه تجاری (Pedestrian Mall) که از همان ابتدا ممکن است برای تردد عابران ساخته شده باشد و یا که تغییر کاربری یافته و خیابان‌هایی باشد که به پیاده‌راه تبدیل می‌شود. پیاده‌راه‌ها، محل حضور همه ساکنان شهری و مشارکت در زندگی اجتماعی است. به همین دلیل وجود آن‌ها در شهرها به ارتقای تصویرسازی ذهنیتی مردم از شهر کمک می‌کند [۱۲].

شهرسازی شهرهای امروزی فاقد اصول و ارزش‌های معنوی و اعتقادی و همچنین، ویژگی‌ها و مشخصه‌های بومی و محلی هستند. فقدان معیارهای مبتنی بر مبانی نظری برآمده از فرهنگ اسلامی - ایرانی در همه عناصر و اجزای شهر غالب و چیره شده است [۱۳]. از جمله مسائلی که در فضاسازی زندگی اجتماعی مورد تأکید قرآن کریم و حدیث قرار گرفته، ظواهری است که برانگیزنده یاد خدا باشد.

هدف این پژوهش، بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو با تأکید بر شهرهای ایرانی اسلامی شهر بهبهان از دیدگاه ساکنان و پاسخ‌گویی به سؤال زیر است.

۱- شاخص‌های مؤثر در برنامه‌ریزی، طراحی و مدیریت خیابان شهری با توجه به آموزهای اسلامی و فرهنگ ایرانی چیست؟

بنابراین پژوهش حاضر در صدد آن است که با ملاحظه وضعیت پارامترهای مؤثر بر ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو، به عنوان مؤلفه‌های پژوهش با نگرشی سیستمی به ارزیابی و تحلیل عوامل مؤثر بر تقویت پیاده‌رو با نگرش ایرانی اسلامی را در شهر بهبهان مشخص سازد.

مبانی نظری پژوهش

پیشینه نظری

پیاده‌محوری

شامل مجموعه اقدامات یا ایجاد محدوده‌های خاص (اغلب در مرکز شهرها) با حذف کامل تردد سواره یا ایجاد محدودیت زمان و سرعت ترافیک سواره بوده است که به نام طرح‌های آرام‌سازی ترافیک شناخته می‌شود [۲]. خودروهای شخصی از نواحی مرکزی و تاریخی شهرها در اواخر دهه ۱۳۵۰، به دلیل تهدید مراکز شهرهای اروپا به وسیله ترافیک و تخریب بافت‌های ارزشمند شهری به بیرون رانده شد، تا سال ۱۹۷۵ تقریباً شهرهای مهم و تاریخی اروپا ورود اتومبیل را به بخش و ناحیه تاریخی و مرکزی خود محدود کردند و پیاده‌راه‌های تاریخی - تجاری در آن‌ها به وجود آوردند [۱۲].

پیاده‌راه‌ها یا مسیر پیاده، مسیری هستند که بالاترین سطح نقش اجتماعی که تسلط کامل با عابر پیاده را دارند و این معابر می‌توانند به صورت کوچه، مسیری در میدان، بازار، بازارچه، پارک یا فضای یک مجتمع شکل بگیرند و محیطی برای گذران اوقات فراغت ساکنان شهری فراهم آورند [۱۴]. تعاملات اجتماعی، نقش اساسی را دارند؛ از یک سو پیاده‌راه‌ها قسمتی از فضای شهر شناخته شده که به دلایل خاص، در تمام یا بخشی از شبانه‌روز روی حرکت سواره بسته می‌شوند و به طور کامل به حرکت عابران پیاده اختصاص می‌یابند [۱۵]. مراکز شهری تجربه انسان و تصویر فیزیکی موجود به شدت تحت تأثیر ماشین است و منطقه‌بندی پیاده‌راه، جزئی از احیای بخش‌های تاریخی است؛ زیرا باعث کاهش آلودگی، ایمنی، توسعه، کاهش تراکم و آرام‌سازی محله‌ها می‌شود و در شهرهای مختلف به منظور منطقه‌بندی عاری از ترافیک و بازگرداندن یکپارچگی بافت تاریخی بوده است. در این میان، پیاده‌محورسازی به دلیل ویژگی‌های خود در ایجاد تعاملات اجتماعی، نقش اساسی را دارد. حذف ماشین‌ها عمدتاً ضروری است که آلودگی هوا و ارتعاشاتی که ساختارهای فیزیکی را ویران می‌سازد، کاهش دهد [۱۵].

فضای شهری

این نوع از فضا جغرافیایی بر اثر تعامل ویژگی‌های طبیعی و ساختار اجتماعی - اقتصادی محیط شکل می‌گیرد [۱۶]. این نوع فضا را می‌توان ظرفی با محتوای رفت‌وآمد، تحرکات اجتماعی، فعالیت‌های روزمره، ابعاد فرهنگی، اقتصادی و... دانست [۱۷].

فضای عمومی

این نوع از فضا، فضای باز و در دسترس عموم بوده، که مردم برای انجام فعالیت‌های فردی و جمعی به آنجا می‌روند. تنها آن دسته از فضای باز شهری در زمرة فضاهای عمومی بالفعل تلقی می‌شوند که کنش جمعی در آن‌ها رخ می‌دهد یا اثرات اجتماعی قابل توجهی دارند، از جمله استراحت و تمدید قوا، معاشرت و تعامل اجتماعی یا خبرگیری و اطلاع‌رسانی از منظر اجتماعی [۱۸]. فضای عمومی عصری اساسی در محیط شهری، مکان‌های رویارویی با دیگران و جایی است که زندگی همگانی آشکار می‌شود. فضاهای همگانی منعکس‌کننده پیچیدگی‌های جوامع شهری هستند.

عوامل تأثیرگذار بر حرکت پیاده

عابر پیاده، به طور کلی متأثر از دو شاخص فیزیکی و فرهنگی - اجتماعی است. عوامل بی‌شمار، کیفیت محیط، شرایط فیزیکی عابر و زیبایی و جذابیت مسیر در جابه‌جایی حرکت عابر پیاده تأثیرگذار است. از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر حرکت پیاده می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- پیوستگی مسیر [۱۹].

- کوتاهی و جذابیت مسیر [۲۰].

- زیبایی و امنیت، پیاده‌ها در محله‌های خلوت [۱۹].

- ایمنی [۲۱].

- راحتی [۲۲].

در راستای دستیابی به فضاهای عمومی انسانی تفکر پیاده‌مداری مطرح شده است. آغاز این فرایند در سال ۱۹۷۷ در کتاب فقط عابر پیاده در ایالات متحده بوده است که نواحی مرکزی شهرها، مورد بحث و بررسی قرار گرفته است. مهم‌ترین شبکه دسترسی شهری پیاده‌رو است که مقیاس آن در جهت حرکت انسان قرار دارد و از این‌رو باید از دیدگاه سهولت در حرکت، کاملاً بی‌مانع باشد.

کیفیت پیاده‌رو

پیاده‌رو مهم‌ترین شبکه دسترسی شهری در جهت حرکت انسان است و از این‌رو باید از دیدگاه سهولت در حرکت، کاملاً بی‌مانع باشد [۲۳]. پیاده‌راه‌ها محل حضور شهروند و مشارکت آنان در زندگی جمعی هستند. وجود آن‌ها به همین دلیل در شهر به ارتقای تصویر ذهنی افراد از شهر کمک می‌کند. پیاده‌راه در مقیاس شهر عمل و باید پذیرای گروه‌های مختلفی از ساکنان شهری با اندیشه، احساس و ادراک فضا، جنس و توانایی‌های جمعی متفاوت باشند [۱۲].

الگوی ایرانی - اسلامی

ترویج عنوان «شهر اسلامی» از قرن نوزدهم میلادی توسط مستشرقین بود. از آن دوران به بعد «شهر اسلامی» که به شهرهای ساخته‌شده توسط مسلمانان و محل زندگی آنان گفته می‌شد، به مرور در نوشته‌ها و آثار مربوط به تبعات شهری سکونتگاه‌های مسلمانان، بر این اساس که با حریم فیزیکی و یا ذهنی خاص خود تجلی جامعه فرهنگی متمایز از سایر تمدن‌ها هستند، در ادبیات غرب تثبیت شد [۲۴].

شهرسازی اسلامی، مشتمل بر مبانی نظری و تئوری‌های مربوط به اصول و ارزش‌هایی (به انضمام روش طراحی و برنامه‌ریزی و اجرایی متکی بر آن‌ها) است که باید بر محیط زندگی مسلمین و محیط اطراف و با سایر هم‌نوعان خویش حاکم باشند. این اصل و ارزش‌ها از تعالیم اسلامی استخراج شده و دربردارنده عوامل مهم فرهنگی - ملی هستند.

در الگوی شهر ایرانی - اسلامی عامل مسلط دین اسلام است از آنجا که شهر

اسلامی - ایرانی متأثر از ساکنان شهری ایرانی مؤمن و مسلمانی است که به آن‌ها هویت می‌دهند و شهرسازی و کالبد شهر براساس الگوها و معیارهای ویژه مذهبی و اسلامی سامان‌دهی می‌شود که مدیریتی درخور را طلب کرده و دارای معنا و روحی خواهد بود که هویت‌های شهر را آشکار می‌کند.

شهر اسلامی در تعالیم اسلامی، حائز مباحث گسترده و وسیعی بوده است. به نظر می‌رسد شهر اسلامی تنها شهری با مناره‌ها و گنبد‌های متعدد، برخوردار از اماکن مذهبی متنوع و دارای چهره تاریخی و باستانی مانند شهرهای اوایل اسلام نیست؛ بلکه شهری است با انسان‌های موحد و با عقایدی که نشئت‌گرفته از آموزه‌های اسلامی است. از آنجا که شهر مجموعه‌ای زنده از کلیه امور است که در ارتباط مستقیم و غیرمستقیم با زندگی ساکنان آن است و این مهم که زندگی بشر بدون مراد و تعامل اجتماعی امکان ندارد مورد تأیید اسلام است [۱۰]. به‌اختصار باید گفت که منبع اصلی اصول حاکم بر کلیه اعمال مسلمانان و از جمله شهرسازی آن‌ها قرآن کریم و سنت پیامبر (ص) است [۱۰]. اختلاف طبقاتی شدید، آسیب‌های اجتماعی، آشفته‌گی جامعه و غیره حاکی از موضوع به فراموشی سپردن مبانی ناب اسلامی و نیز احاطه فرهنگ غرب بر زندگی مسلمانان است [۱۰]. لذا باید همه جوانب فرهنگی، اقتصادی، اقلیمی، سیاسی، زمانی و مکانی شهر تاریخی با هم مورد توجه قرار گیرند. بنابراین در شهر ایرانی - اسلامی، این ویژگی‌ها باید در زمینه و بستر ایرانی و بر پایه تعالیم اسلامی و فرهنگی در جامعه اسلامی تبیین شوند.

محور قرار دادن انسان، مهم‌ترین ارتباطات او را با فضاهای دیگر هستی در

چهار مورد زیر برمی‌شمارد:

۱- ارتباط انسان با خدا؛

۲- ارتباط انسان با خود؛

۳- ارتباط انسان با جهان هستی؛

۴- ارتباط انسان با هم‌نوعان خود.

در الگوی شهر ایرانی - اسلامی، عامل مسلط دین اسلام است و به طور حتم تمامی شاخص‌ها و عناصر زندگی اجتماعی و کالبدی شهر براساس این عامل نظام و هویت می‌یابند [۲۵].

پیشینه تجربی

جو و همکاران [۲۶] در مطالعه رضایت از محیط پیاده‌روی طی covid-19 در کره جنوبی نشان می‌دهند در مقایسه با ساکنان شهری، ساکنان روستایی بیشتر از محیط پیاده‌روی ناراضی بوده‌اند. بنابراین، برای ترویج فعالیت‌های پیاده‌روی در سطح جامعه، تمرکز بر راحتی پیاده‌روی و اجرای تلاش‌های مرتبط با زیباسازی محیط ضروری است.

نگ و همکاران [۲۷] در ارزیابی روابط بین رضایت کاربر، محیط فیزیکی و رفتار کاربر در زیرساخت عابر پیاده نشان می‌دهد عواملی که احتمالاً به طور قابل توجهی بر رضایت کلی کاربر از امکانات عابر پیاده تأثیر می‌گذارند، حائل، سهولت پیاده‌روی، عبور از خط عابر پیاده، پیوستگی مسیر پیاده‌روی، ایمنی در شب و مکان هستند. پس از آن، داده‌های ترجیحی نشان دادند بهبود تداوم مسیر پیاده‌روی در مقایسه با سایر بهبود رفتارهای فردی، با بهبود عوامل ترکیب، بیشترین تأثیر را در احتمال ایجاد تغییر در رفتار کاربر دارد.

سعید و همکاران [۲۸] اشاره کردند که چندین جنبه از محیط پیاده‌روی (مانند کیفیت پیاده‌راه‌ها، تمیزی و موانع موجود بر سر آن‌ها) تأثیر مشهودی بر سطح رضایت دارند.

محرری و همکاران [۲۹] در پژوهش خود با عنوان «برنامه‌ریزی و طراحی خیابان با رویکرد آموزه‌های هنر ایرانی اسلامی» به بیان شاخص‌های تأثیرگذار روی کیفیت خیابان‌ها می‌پردازد و آن‌ها را به پنج دسته کلی که عبارت‌اند از: عملکردی، زیباشناختی، زیست‌محیطی، آموزه‌های اسلامی و فرهنگ ایرانی تقسیم می‌کند. اطلاع از جهان‌بینی، اقلیم، نیازها و فرهنگ مردم هر شهری برای برنامه‌ریزی و طراحی خیابان شهری واجد اهمیت است.

پژوهش را از سایر پژوهش‌های مرتبط، متمایز می‌سازد، توجه هم‌زمان به معیارهای کیفی و کالبدی مؤثر بر پیاده‌روهای شهری و همچنین، توجه به شاخصه‌های ایرانی - اسلامی در ارتقای سطح کیفیت پیاده‌روها و تأثیرپذیری پیاده‌روها شهر بهبهان از معیارهای ایرانی اسلامی است، چرا که در این پژوهش سعی شده تا راهکارهای مناسب برای ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو با تأکید بر شهر ایرانی - اسلامی در شهر بهبهان ارائه شود.

روش تحقیق

پژوهش حاضر به دلیل تحلیل و بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت فضاهای پیاده‌رو با تأکید بر شهرهای ایرانی - اسلامی شهر بهبهان از دیدگاه ساکنان، کاربردی بوده و رویکرد کلی آن کمی است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای است که با مطالعه پژوهش‌های صورت گرفته، مبانی نظری تحقیق و نظرسنجی از کارشناسان با ۵ شاخص در قالب ۳۰ گویه به صورت طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت طراحی شد. نماگرهای مورد بررسی عبارت‌اند از: ۱- تردد دسترسی (۴ گویه)؛ ۲- امنیت همگانی و ایمنی تردد (۷ گویه)؛ ۳- کالبدی - بصری (۷ گویه)؛ ۴- کارنمودهای اجتماعی - کارکردی (۷ گویه) و ۵- محیط زیست (۵ گویه) (جدول ۱). برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات از نرم‌افزارهای SPSS26 و Excel استفاده شد.

زینالی و همکاران [۳۰] در مقاله‌ای با عنوان «سنجش رضایت از خدمات پیاده‌راه‌ها به عنوان یک فضای شهری با کمک روش تحلیل عاملی و معادلات ساختاری (مورد مطالعه: پیاده‌راه ولیعصر (عج) تبریز)» به این نتایج دست یافته‌اند که ادراکات و انتظارات پیاده‌روی کنندگان در مورد سطح خدمات پیاده‌راه‌ها و پیاده‌روها خیلی مهم است، بنابراین سطح خدمات ارائه شده در میزان رضایت عابران تأثیرگذارند.

آرام و همکاران [۳۱] مقاله‌ای با عنوان «اهمیت و تأثیر پیاده‌روها در بهبود کیفیت زندگی و نقش آن در فضای شهری» انجام داده‌اند و به این نتایج دست یافته‌اند که پیاده‌روها در کیفیت زندگی و فضاهای شهری، سرزندگی و تعاملات شهری شهروندان نقش بسزایی دارند. رسیدگی و طراحی مناسب پیاده‌روها باعث حضور شهروندان در فضای شهری خواهد شد. این امر پیاده‌روی را افزایش داده و استفاده بیش از حد وسایل نقلیه شخصی را کاهش می‌دهد. مؤلفه‌های تأثیرگذار بر حضور مردم در فضای شهری و استفاده از پیاده‌روها شامل امنیت و ایمنی، سرزندگی، خوانایی، دسترسی به کاربری‌ها، دسترسی مناسب معلولان و ناتوانان جسمی، جذابیت بصری و... است که رعایت آن‌ها حضور هر چه بیشتر مردم را در فضاهای شهری و پیاده‌روها حاصل می‌شود.

تا کنون پژوهش‌های زیادی در مورد پیاده‌روها ارائه شده است، ولی آنچه این

جدول ۱. شاخص‌ها و معیارهای سنجش پیاده‌روهای شهر بهبهان

ردیف	شاخص	گویه‌ها
۱	تردد و دسترسی	دسترسی با وسایل حمل و نقل همگانی
		دسترسی به پارکینگ همگانی
		کیفیت حرکت پیاده در خیابان
		کیفیت فضای سواره
۲	امنیت همگانی و ایمنی تردد	کیفیت امنیت اجتماعی محیط (وجود ناهنجاری‌هایی مانند سرقت، زورگیری، تجمع افراد بزهکار، ایدای گروه‌های خاص مثل کودکان، سالمندان و زنان و...)
		نورپردازی و سیستم روشنایی موجود در خیابان
		موانع حرکتی در مسیر پیاده و وجود سطوح ناهموار
		کف‌سازی و ایجاد مسیرهای ویژه برای گروه‌های خاص (مانند نابینایان، سالمندان...)
		ورود موتورسیکلت به قسمت پیاده‌رو و تداخل حرکت پیاده و سواره
		وجود زیرگذر و روگذرهای مخصوص پیاده
۳	کالبدی - بصری	وجود مسیر مخصوص تردد و پارک دوچرخه
		وضعیت مبلمان شهری (فضاهایی برای نشستن، آب‌نما، مجسمه و...)
		وضعیت مراکز خرید (خرده‌فروشی)
		وضعیت بناهای خاص فرهنگی مانند نمایشگاه‌ها
		وضعیت اغذیه‌فروشی و رستوران
		وضعیت فضاهای گردشگری
		رنگ آمیزی بلوارهای شهری، جداره‌ها و دیوارهای شهری
		وضعیت ارتفاع ساختمان‌های مجاور خیابان را چگونه ارزیابی می‌کنید
۴	نمودهای اجتماعی	برگزاری مراسم، نمایش و جشن‌های خیابانی
		فعالیت‌های فرهنگی مانند نمایشگاه‌ها
		ملاقات و گفت‌وگو با دوستان

ردیف	شاخص	گروه‌ها
۴	نمودهای اجتماعی	حضور اقشار و طبقات مختلف اجتماعی در خیابان (زنان، کودکان، سالمندان و معلولان)
		وجود فضاهای تردد ویژه معلولان و سالمندان
		وجود پارک و فضای سبز مناسب برای تمام گروه‌های سنی، جنسی و حسی - حرکتی
		وجود فضاها و مبلمان مناسب در فواصل معین برای استراحت افراد
۵	محیط زیست	آلودگی و عدم نظافت مناسب معابر شهری
		وجود جانوران موذی (سگ، موش، سوسک و...) در محدوده خیابان
		آلودگی هوای ناشی از تردد وسایل نقلیه موتوری
		آلودگی صوتی ناشی از تردد وسایل نقلیه موتوری
		فضای سبز و پارک

جمعیت این شهر معادل ۱۲۲۶۰۴ نفر بوده است؛ لذا نمونه آماری این پژوهش بر اساس فرمول کوکران ۳۸۶ به دست آمد. میزان آلفای محاسبه شده به مقدار ۰/۸۱۴ نمایانگر مطلوبیت پایایی پرسشنامه است (جدول ۲).

با توجه به سطح سنجش متغیرها از آزمون‌های مناسب از جمله آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده و... بررسی شده است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه ساکنان شهری و ساکنان شهر بهبهان واقع در استان خوزستان بوده است، بر اساس آمارگیری رسمی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵،

جدول ۲. آلفای کرونباخ محاسبه شده برای سنجش شاخص‌های پیاده‌روی شهر بهبهان

ردیف	عامل	نماینگر	آلفای کرونباخ
۱	تردد و دسترسی	۴	۰.۸۶۶
۲	امنیت همگانی و ایمنی تردد	۷	۰.۸۶۹
۳	کالبدی - بصری	۷	۰.۸۴۶
۴	کارنمودهای اجتماعی - کارکردی	۷	۰.۸۹۸
۵	محیط زیست	۵	۰.۸۸۰
	کل پرسشنامه	۳۰	۰.۸۱۴

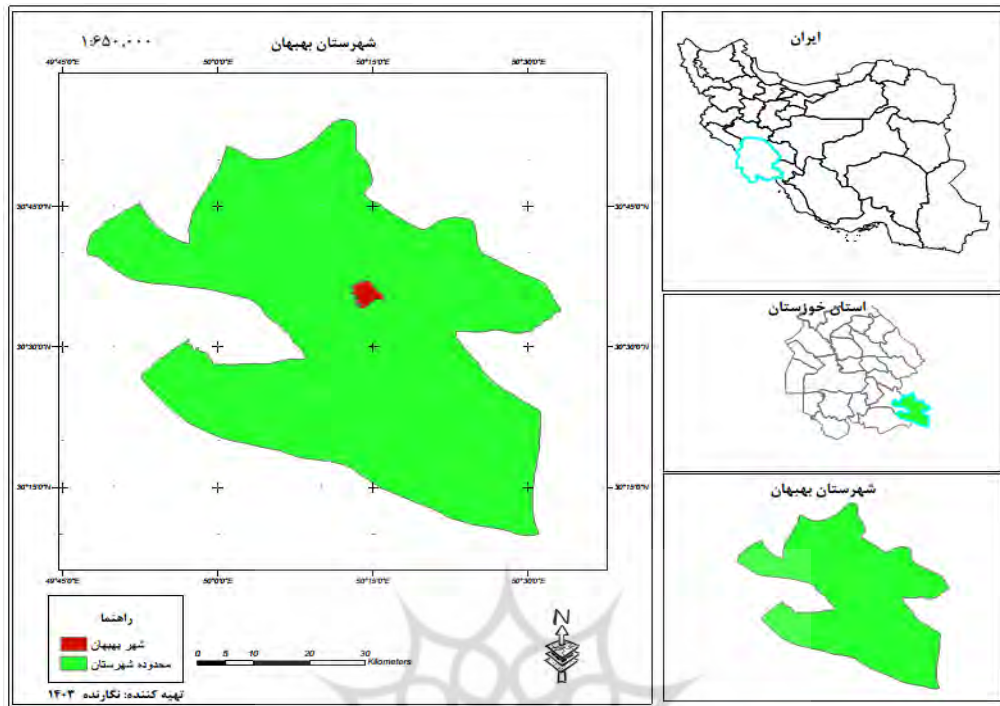
شهرستان بهبهان در استان خوزستان قرار دارد. این شهر به لحاظ موقعیت ریاضی در مختصات ۵۰ درجه و ۱۵ دقیقه طول شرقی و ۳۰ درجه و ۳۵ دقیقه عرض شمالی واقع شده است و به لحاظ نسبی در فاصله تقریباً ۲۰۵ کیلومتری اهواز، ۹۰ کیلومتری رامهرمز، ۴۵ کیلومتری جنوب شرق آغاچاری، ۶۵ کیلومتری جنوب شرق شهر امیدیه و ۷۰ کیلومتری شمال غرب دوگنبدان به عنوان مهم‌ترین مراکز جمعیتی قرار گرفته است.

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی، شاخص‌های گرایش به مرکز، شاخص‌های پراکندگی (کشیدگی و چولگی و...) استفاده شد. همچنین از روش‌های آماری ضریب همبستگی، استفاده شد. تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای Excell، Spss26 انجام و میزان سطح معناداری برای آزمون دو دامنه برابر با ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

معرفی محدوده مورد پژوهش

براساس تقسیمات سیاسی - اداری کشور در سال ۱۳۹۵ شهر بهبهان مرکز

شکل ۱. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

روش نمونه‌گیری احتمالاتی برای انتخاب نمونه‌ها استفاده شده است. از طرف دیگر، با توجه به یافته‌های جدول ۳ می‌توان بیان کرد که ضرایب کشیدگی و چولگی متغیر پژوهش و ابعاد آن در محدوده +۲ و -۲ قرار دارد که نشان می‌دهد فرض نرمال بودن توزیع نیز رعایت شده است.

یافته‌های پژوهش غربالگری داده‌ها

برای بررسی مفروضه‌های آمار پارامتریک، همان‌گونه که از قبل مشخص شد، داده‌های پژوهش به صورت فاصله‌ای اندازه‌گیری شده است. همچنین، از

جدول ۳. تحلیل توصیفی مؤلفه‌های پژوهش

Descriptive Statistics									
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Q11	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۱	۱.۱۴۳	-.۲۱۵	.۱۲۴	-.۹۱۶	.۲۴۸
Q12	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۱	.۹۹۵	-.۳۳۲	.۱۲۴	-.۶۰۴	.۲۴۸
Q13	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۹	۱.۰۲۳	-.۲۶۷	.۱۲۴	-.۵۰۷	.۲۴۸
Q14	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۵	۱.۰۱۱	-.۱۱۸	.۱۲۴	-.۶۴۹	.۲۴۸
تردد و دسترسی	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۵	.۷۲۱	-.۰۵۲	.۱۲۴	-.۰۴۷	.۲۴۸
Q21	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۴	۱.۰۰۳	-.۲۸۵	.۱۲۴	-.۶۳۰	.۲۴۸
Q22	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۰	۱.۰۶۲	-.۱۴۶	.۱۲۴	-.۹۰۸	.۲۴۸
Q23	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۱	.۹۶۸	-.۱۵۴	.۱۲۴	-.۶۳۹	.۲۴۸
Q24	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۲	۱.۰۱۰	-.۰۳۱	.۱۲۴	-.۱۸۰	.۲۴۸
Q25	۳۸۶	۱	۵	۳.۱۴	.۹۵۳	-.۱۶۹	.۱۲۴	-.۰۶۹	.۲۴۸
Q26	۳۸۶	۱	۵	۲.۸۲	۱.۰۳۳	-.۰۵۱	.۱۲۴	-.۵۲۱	.۲۴۸
Q27	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۵	.۹۴۳	-.۰۳۳	.۱۲۴	-.۵۷۷	.۲۴۸
امنیت همگانی و ایمنی تردد	۳۸۶	۱	۴	۲.۹۸	.۶۱۵	-.۲۵۷	.۱۲۴	.۵۰۲	.۲۴۸

Descriptive Statistics									
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	Skewness		Kurtosis	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error	Statistic	Std. Error
Q31	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۴	۱.۰۲۰	-.۲۸۵	.۱۲۴	-.۷۸۱	.۲۴۸
Q32	۳۸۶	۱	۵	۲.۸۰	.۹۶۶	-.۰۰۳	.۱۲۴	-.۵۰۴	.۲۴۸
Q33	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۹	.۹۲۶	-.۲۹۵	.۱۲۴	-.۲۱۵	.۲۴۸
Q34	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۲	.۹۶۹	-.۱۷۹	.۱۲۴	-.۴۹۶	.۲۴۸
Q35	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۱	.۹۵۴	.۰۶۳	.۱۲۴	-.۰۱۱	.۲۴۸
Q36	۳۸۶	۱	۵	۲.۸۸	۱.۰۲۷	-.۰۵۳	.۱۲۴	-.۶۵۳	.۲۴۸
Q37	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۱	.۹۹۷	-.۱۲۱	.۱۲۴	-.۲۶۹	.۲۴۸
کالبدی- بصری	۳۸۶	۱	۴	۲.۹۷	.۵۰۱	-.۴۴۱	.۱۲۴	۱.۴۰۷	.۲۴۸
Q41	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۲	.۹۹۹	-.۲۱۵	.۱۲۴	-.۴۵۹	.۲۴۸
Q42	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۲	.۹۰۱	.۰۶۳	.۱۲۴	-.۳۳۷	.۲۴۸
Q43	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۹	.۹۰۳	-.۱۶۹	.۱۲۴	-.۵۲۲	.۲۴۸
Q44	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۸	.۹۲۴	.۰۰۷	.۱۲۴	-.۴۴۸	.۲۴۸
Q45	۳۸۶	۱	۵	۲.۷۸	.۹۷۵	.۰۷۵	.۱۲۴	-.۳۸۵	.۲۴۸
Q46	۳۸۶	۱	۵	۲.۹۸	.۹۵۳	-.۱۹۴	.۱۲۴	-.۴۳۰	.۲۴۸
Q47	۳۸۶	۱	۵	۳.۰۲	۱.۰۴۲	.۰۱۰	.۱۲۴	-.۴۵۱	.۲۴۸
کارنمودهای اجتماعی- کارکردی	۳۸۶	۱	۴	۲.۹۷	.۳۹۴	-.۷۴۱	.۱۲۴	۵.۹۵۷	.۲۴۸
Q51	۳۸۶	۱	۵	۲.۸۷	.۹۵۸	-.۱۰۲	.۱۲۴	-.۴۵۴	.۲۴۸
Q52	۳۸۶	۱	۵	۲.۷۸	۱.۰۴۹	.۰۵۱	.۱۲۴	-.۶۲۵	.۲۴۸
Q53	۳۸۶	۱	۵	۲.۶۴	۱.۰۵۳	.۳۱۸	.۱۲۴	-.۴۵۹	.۲۴۸
Q54	۳۸۶	۱	۵	۲.۶۷	۱.۰۰۹	.۲۳۵	.۱۲۴	-.۵۴۱	.۲۴۸
Q55	۳۸۶	۱	۵	۲.۶۳	.۹۵۳	.۰۸۸	.۱۲۴	-.۵۷۵	.۲۴۸
محیط زیست	۳۸۶	۱	۴	۲.۷۳	.۵۹۲	-.۴۳۹	.۱۲۴	.۳۸۲	.۲۴۸
کیفیت فضاهای پیاده‌رو	۳۸۶	۱	۴	۲.۹۱	.۳۷۸	-۱.۵۰۹	.۱۲۴	۱.۸۲۰	.۲۴۸
Valid N (listwise)	۳۸۶								

تحلیل همبستگی مؤلفه‌ها
جدول ۴ ماتریس همبستگی مؤلفه‌های پژوهش را نشان می‌دهد. با توجه به بودن رابطه را هم مورد پذیرش قرار داد. اینک همة ضرایب میزان بالا و معنادار را نشان می‌دهد، می‌توان فرض خطی

جدول ۴. ماتریس همبستگی مؤلفه‌های کیفیت فضاهای پیاده‌رو

محیط زیست	کارنمودهای اجتماعی- کارکردی	کالبدی- بصری	امنیت همگانی و ایمنی تردد	تردد و دسترسی	
.۵۲۹	.۶۶۱**	.۷۸۵**	.۶۳۰**	۱	تردد و دسترسی
.۷۸۴**	.۷۲۶**	.۶۰۲**	۱	.۶۳۰**	امنیت همگانی و ایمنی تردد
.۵۸۸**	.۶۵۱**	۱	.۶۰۲**	.۷۸۵**	کالبدی- بصری
.۵۹۳**	۱	.۶۵۱**	.۷۲۶**	.۶۶۱**	کارنمودهای اجتماعی- کارکردی
۱	.۵۹۳**	.۵۸۸**	.۷۸۴**	.۵۲۹	محیط زیست

** ضریب همبستگی معنادار در سطح ۰/۰۱ (دو دامنه)

تحلیل مؤلفه‌های پژوهش
 برای بررسی و تحلیل مؤلفه‌های پژوهش از روش آماری آزمون تی، استفاده شد. تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزارهای spss26 انجام و میزان سطح معناداری برای آزمون دو دامنه برابر با ۰/۰۵ در نظر گرفته شد.

جدول ۵. نتایج آزمون t شاخص‌های پژوهش

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
تردد و دسترسی	۳۸۶	۳.۰۵	.۷۲۱	.۰۳۷
امنیت همگانی و ایمنی تردد	۳۸۶	۲.۹۸	.۶۱۵	.۰۳۱
کالبدی - بصری	۳۸۶	۲.۹۷	.۵۰۱	.۰۲۵
کارنمودهای اجتماعی - کارکردی	۳۸۶	۲.۹۷	.۳۹۴	.۰۲۰
محیط زیست	۳۸۶	۲.۷۳	.۵۹۲	.۰۳۰

	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
تردد و دسترسی	۸۳.۱۰۵	۳۸۵	.۰۰۰	۳.۰۴۹	۲.۹۸	۳.۱۲
امنیت همگانی و ایمنی تردد	۹۵.۱۰۵	۳۸۵	.۰۰۰	۲.۹۷۹	۲.۹۲	۳.۰۴
کالبدی - بصری	۱۱۶.۳۶۹	۳۸۵	.۰۰۰	۲.۹۶۶	۲.۹۲	۳.۰۲
کارنمودهای اجتماعی - کارکردی	۱۲۸.۳۳۵	۳۸۵	.۰۰۰	۲.۹۷۴	۲.۹۳	۳.۰۱
محیط زیست	۹۰.۴۶۱	۳۸۵	.۰۰۰	۲.۷۲۵	۲.۶۷	۲.۷۸

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، نتایج جدول ۵ میانگین محاسبه‌شده نمره آزمون تی و در حد بالای خود قرار دارد؛ می‌توان نتیجه گرفت که شاخص‌های کیفیت فضاهای پیاده‌رو در محدوده مورد مطالعه در مطلوب بوده است و این یافته در سطح $(\alpha=۰.۰۱)$ معنادار است. نتایج وضعیت‌شناسی کیفیت فضای پیاده‌روهای شهر بهبهان نشان می‌دهد میانگین محاسبه‌شده نمره آزمون تی در فاصله اطمینان ۹۵ درصدی آزمون t و در حد پایین قرار دارد؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که وضعیت سلامت شهری در محدوده مورد مطالعه (شهر بهبهان) در وضعیت مناسب و مطلوب قرار دارد و مثبت است و این یافته در سطح $(\alpha=۰.۰۱)$ معنادار است.

جدول ۶. نتایج آزمون t شاخص‌های کیفیت فضاهای پیاده‌رو

One-Sample Statistics				
	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
کیفیت فضاهای پیاده‌رو	۳۸۶	۲.۹۱	.۳۷۸	.۰۱۹

	Test Value = 0					
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
					Lower	Upper
کیفیت فضاهای پیاده‌رو	۱۵۱.۳۵۷	۳۸۵	.۰۰۰	۲.۹۱۲	۲.۸۷	۲.۹۵

شهری و ارتقای سطح کیفیت آن‌ها سوق داده است. معماری و شهرسازی شهرهای ایران در گذشته متناسب با فرهنگ مردم، روحیات آنان و اجتماع شهری بود در حالی که امروزه در طراحی شهری این شاخصه‌ها به دست فراموشی سپرده شده و بیشتر منافع اقتصادی مورد توجه قرار گرفته است. نتیجه خیابان‌ها و پیاده‌روهای شهری همچون وینترین شهرها بوده و شخصیت شهرها تا حد زیادی معطوف به وجود آنها بوده و حتی ممکن است برخی از

در نتیجه به طور کلی از دیدگاه ساکنان شهری شهر بهبهان وضعیت کیفیت فضاهای پیاده‌رو، مثبت و مطلوب است.

نتیجه‌گیری

پیدایش مشکلات شهرنشینی و در نتیجه، کاهش کیفیت فضاهای شهری، متخصصان امر را به سوی یافتن راهی مناسب برای تعدیل شرایط فضاهای

- ایجاد پیاده‌راه‌های مناسب برای گروه‌های مختلف سنی ساکنان شهری به‌خصوص برای افراد مسن؛
 - ایجاد مسیرهای دوچرخه‌سوار مجزا در حاشیه و طول در طول پیاده‌راه‌ها؛
 - طراحی محیطی پیاده‌روها و به‌کارگیری نمادهای شهری بر اساس فرهنگ، رسوم، هویت، عقاید، احساسات شهروندی؛
 - طراحی عناصر و نمادهای پیاده‌روها طبق معماری ایرانی - اسلامی؛
 - طراحی پیاده‌روهای مطلوب برای شهروندان بهتر است، علاوه بر اینکه کالبد آن منطبق بر آموزه‌های اسلامی و فرهنگ ایرانی باشد روح آن نیز اسلامی و ایرانی باشد.

خیابان‌ها روی هویت و شخصیت آن شهر تأثیرگذار باشد. در نتیجه، پژوهش حاضر به بررسی و مطالعه شاخصه‌های کیفیت فضاهای پیاده‌رو در شهر بهبهان با تأکید بر شهرهای ایرانی اسلامی پرداخته است. نتایج آزمون t (در سطح $\alpha=0.01$) شاخص‌ها و متغیرهای کیفیت فضاهای پیاده‌رو در شهر بهبهان نشان می‌دهد: (۱) مؤلفه تردد و دسترسی با ضریب (۰.۸۳/۱۰۵)؛ (۲) مؤلفه امنیت همگانی و ایمنی تردد با ضریب (۰.۹۵/۱۰۵)؛ (۳) مؤلفه کالبدی - بصری با ضریب (۰.۱۱۶/۳۶۹)؛ (۴) مؤلفه کارنمودهای اجتماعی - کارکردی با ضریب (۰.۱۲۸/۳۳۵) و (۵) مؤلفه محیط زیست با ضریب (۰.۹۰/۴۶۱)، معنادار است. میانگین محاسبه‌شده نمره آزمودنی‌ها در فاصله اطمینان ۹۵ درصدی آزمون t و در حد بالای آن قرار دارد؛ و بیانگر آن است که کیفیت فضاهای پیاده‌رو در شهر بهبهان در وضعیت مطلوب و مناسب قرار دارد.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول (پژوهشگر اصلی ۵۰ درصد)، نویسنده دوم (۵۰ درصد).

تشکر و قدردانی

پژوهش حاضر حامی مالی نداشته و حاصل فعالیت علمی نویسندگان است.

پیشنهادهای کاربردی

- ایجاد فضاهای پیاده‌مدار شهری بیشتر و احداث پارک و فضای سبز شهری مناسب در سطح شهری به‌خصوص محلات جنوبی شهر؛
 - ارتقا و تعریض پیاده‌راه‌ها در محلات حاشیه‌ای شهر؛
 - استفاده از نظر مردم و ساکنان شهری در زمینه حل مسائل و مشکلات موجود شهر در مورد مدیریت مشارکتی شهر؛
 - بهبود بهتر سیستم روشنایی در طول پیاده‌راه‌ها برای آسایش و امنیت؛

تعارض منافع

نویسندگان هیچ‌گونه تعارض منافی ندارند.

یادداشت‌ها

۱ منظور عوامل فرهنگی - ملی است که با اصول و ارزش‌های اسلامی در تضاد و تناقض نباشند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 پرتال جامع علوم انسانی

منابع ■

- [1] Tibbalds, and Citizen-oriented urbanization, translator: Mohamad Ahmadinejad. 2017. Architecture and Urbanism Publications, Isfahan, second edition. <https://www.gisoom.com/book/11315591/>
- [2] Pakzad, J. Urbanization ideas from quantity to quality. 2017. Tehran, Armanshahr Publications. <https://www.sid.ir/paper/895475/fa>
- [3] Wanga, Fang, Zhangb Ruoping, Dongb Shisheng, and Liangb Lei (2013), Urban Planning and Design of Pedestrian Space from Perspectives of Fitness." International Conference on Green Buildings and Sustainable Cities, 363. DOI:[10.1016/j.proeng.2011.11.2027](https://doi.org/10.1016/j.proeng.2011.11.2027)
- [4] Yung, E. H. K. et al. (2017), Underlying social factors for evaluating heritage conservation in urban renewal districts." Habitat International 66: 135-148. <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2017.06.004>
- [5] Yıldizer, G. et al. (2018), The association of various social capital indicators and physical activity participation among Turkish adolescents, Journal of Sport and Health Science 7(1): 27-33. <https://doi.org/10.1016/j.jshs.2017.10.008>
- [6] Wall et al. (2006), More Urban Less Poor - An introduction to Urban Development and Management. London, UK: Earthscan Publications Ltd. <https://www.environmentandurbanization.org/>
- [7] Uysal, Ü. E. (2021), An urban social movement challenging urban regeneration: The case of Sulukule, Istanbul, Cities 29(1): 12-22. DOI:[10.1016/j.cities.2011.06.004](https://doi.org/10.1016/j.cities.2011.06.004)
- [8] Tan, X. et al. (2018), Localized place-making and the knowledge-based regeneration strategies – The case of Xiasha Village in Shenzhen, Habitat International. DOI:[10.1016/j.habitatint.2018.11.005](https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2018.11.005)
- [9] Tabibian, M., Cherbgou, N., Abdullahi Mehr, A. Reflecting the principle of hierarchy in Iranian-Islamic cities. 2018. Armanshahr Magazine, No. 7. <https://www.sid.ir/paper/202430/fa>
- [10] Safaiepour, M., Häjipour, N. Measuring and Evaluating the Level of Urban Creativity Based on the Iranian-Islamic Components in Dezful City. Geographical Studies of Coastal Areas Journal, 2022; 3(2): 1-25. doi: [10.22124/gscj.2022.21152.1128](https://doi.org/10.22124/gscj.2022.21152.1128)
- [11] Moini S. Increasing walkability, a step towards a more humane city. fine arts 2015. (27).5-16. <https://sid.ir/paper/5749/fa>
- [12] Pakzad, J. A guide to designing urban spaces in Iran. 2016. Third edition, Deputy of Urban Planning and Architecture, Ministry of Housing, Tehran. <https://www.sid.ir/paper/895475/fa>
- [13] Bamanian, M. Islamic Iranian city: meaning and conceptualization of the Iranian-Islamic city, theoretical foundations and examples. 2013. National Planning and Management Conference. Sustainable City, Volume 1, Number 1, pp. 69-88. <https://sid.ir/paper/836052>
- [14] Mortazavi, p. Recognizing the sidewalk as a platform for spending leisure time in the city. 2018. Shahr and Manzar Monthly, second year, number 12. magiran.com/p879864
- [15] Cowan, Robert (2008), The Dictionary of Urbanism. Streetwise Press. <https://www.abebooks.com/9780954433000>
- [16] Madanipour, A., Mortezaei, F. Designing urban spaces, a new approach to social and spatial processes. 2017. Urban Planning and Processing Company.
- [17] Iranmanesh, Sh. Public arenas, forgotten arenas in new cities. 2016. https://www.sepehr.org/article_26061_294c4612500
- [18] Khatam, A. Public domain and public spaces in Iran. 2014. Tehran: Cultural Research Office. Andisheh Iranshahr Magazine, No. 3. <https://www.magiran.com/volume/38821>
- [19] Su, S. Zhou, H. Xu, M. Ru, H. Wang, W. & Weng, M. (2019). Auditing street walkability and associated social inequalities for planning implications. Journal of Transport Geography, 74, 62-76. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2018.11.003>
- [20] Wang, R. Lu, Y. Zhang, J. Liu, P. Yao, Y. & Liu, Y. (2019). The relationship between visual enclosure for neighbourhood street walkability and elders' mental health in China: Using street view images. Journal of Transport & Health, 13, 90-102. DOI:[10.1016/j.jth.2019.02.009](https://doi.org/10.1016/j.jth.2019.02.009)
- [21] Jensen, W. A. Stump, T. K. Brown, B. B. Werner, C. M. & Smith, K. R. (2017), Walkability, complete streets, and gender: Who benefits most? Health & Place, 48, 80-89. doi: [10.1016/j.healthplace.2017.09.007](https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2017.09.007)
- [22] Zhou, H. He, S. Cai, Y. Wang, M. & Su, S. (2019). Social inequalities in neighborhood visual walkability: Using street view imagery and deep learning technologies to facilitate healthy city planning. Sustainable Cities and Society, 50, 101605. <https://doi.org/10.1016/j.scs.2019.101605>
- [23] Rahnema, M., Masgrani, N. Analysis of the quality of urban sidewalks with emphasis on health components (case study of Hefdeh Shahrivar Street, Mashhad). 2013. Urban and Regional Studies and Research Quarterly, No. 22, Fall, pp. 43-66; https://urs.ui.ac.ir/article_20101.html?lang=en
- [24] Naghizadeh, M. Attributes of the Islamic city in Islamic texts. 1390. Fine Arts Magazine, No. 4 and 5. https://journals.ut.ac.ir/article_17130.html
- [25] Baali, F. Society, government and urbanization in Ibn Khaldoun's sociological thinking, translated by Gholamreza Jamshidi. 2014. Tehran University Press, Tehran.
- [26] Jo H, Lee H.H, Kim D-H, Kong, ID. (2022). Satisfaction with the walking-related environment during COVID-19 in South Korea. PLoS ONE 17(4), e0266183. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0266183>.
- [27] Nag, D; Bhaduri, E; Kumar, G. P; Goswami, A. K. (2020). Assessment of relationships between user satisfaction, physical environment, and user behavior in pedestrian infrastructure. Transportation Research Procedia, 48(4), 2343-2363. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2020.08.284>.
- [28] Said, M.; Abou-Zeid, M.; Kaysi, I (2017). Modeling satisfaction with the walking environment: the case of an urban university neighborhood in a developing country, Journal of Urban Planning and Development 143(1), 1-18. <https://doi.org/10.1061>
- [29] Moharreri, M., Ahmadi, F., Naghizade, M., Toghiani, S. Street planning and design with the approach of Iranian Islamic art teachings. Islamic Art Studies, 2023; 20(50): 662-684. doi: [10.22034/ias.2021.253598.1409](https://doi.org/10.22034/ias.2021.253598.1409)
- [30] Zeynali Azim, A., Babazadeh Oskouei, S., Noorzadeh, Z. Measuring satisfaction of sidewalk services as an urban space with the help of factor analysis methods and structural equations (case study: Valiasr sidewalk in Tabriz). Journal of Urban Sustainable Development, 2022; 3(7): 99-119. doi: [10.22034/usd.2022.700745](https://doi.org/10.22034/usd.2022.700745)
- [31] Aram, A., mansourian, E. The importance and impact of sidewalks in improving the quality of life and its role in urban space. Geography and Human Relationships, 2021; 4(2): 189-193. doi: [10.22034/GAHR.2021.293730.1577](https://doi.org/10.22034/GAHR.2021.293730.1577)

پرویشگاه علوم انسانی ومطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی